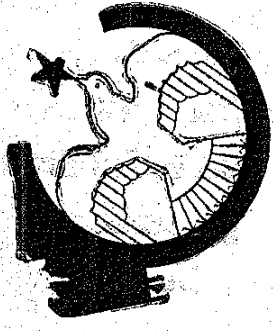

Hayat

*Hayata. daima hayata.. dün-
yaya daha çok hayat katalım!...*

Nietzsche

Cilt I. 15 Eylül 1929. Sayı: 139

Müşahade:

Maarif siyasetimiz

İktisadî noktai naazardan

*[Cumhuriyet Maarifinin genç ve kıymetli vekili, mecmu-
amızın fahrî tahrir-heyeti reisi Cemal Hüsnü Beyin 20 Haziran
1921 tarihli Yeni Cün'de çıkan bir makalesini sayfalarımıza
naklediyoruz.*

*Hayat, bu sayısından itibaren, Cemal Hüsnü Beyin
kalemi ile kuvvetli bir yardımcı bulmuş olduğunu aziz
okuyucularına müjdeler.]*

Maarilin neşir ve tamimi için iktisadî kuvvetlerin inkişafı nasıl lâzımsa iktisat kuvvetlerinin inkişafı için de Maarif o nisbette mühimdir. Bu iki saha biri birinin mütemmimidir.

Maarif siyaseti hemen her memlekette büyük mıkıyasta sanayi ve ticaretin inkişafı zamanına kadar başlıca üç devrede geçti:

İlk devrede mekteplerin vazifesi bir taraftan ruhanî vezâifi talim ve icraya kadir uzuvlar yetiştirmek, diğer taraftan halka dinî akideler telkinile çocukları merasimi diniyeyi hakkile ifa edebilir bir hale getirmektir. İkinci devrede mektepler bu sırf ruhanî mahiyetten çıkarak feylesof ve filologların idaresine intikal ediyor, ve millî şeklini alıyor. Burada tahsil daha ziyade edebî ve bedîîdir Vatan mefhumu bu devrede ikinci bir din akidesi hükmüne geçmiştir. Bundan sonra ensiklopedik ilim devresi geliyor. Mekteplerin porgramı umumiyetle li saniyat, tarih, riyaziyat ve tabiiyat esaslarını ihtiva eder.

Yüksek sanayi ve ticaretin inkişafı

zamanına tesadüf eden son zamanlarda milletlerin tahsil siyasetleri yavaş yavaş daha şe'nî (realist) ve amelî esaslara doğru tebdili istikamet ediyor. İlim fevkalâde tenevvü etmiş ve çok karışık bir şekil almıştır.

Artık umumî ihata şart değildir. Fikrî ve cismî iktidar nisbetinde her hangi bir şubede ihtisas peyda edilmeğe çalışılıyor. Hayat senelerinin daha çok kıymeti vardır. Dünya istihsalâtı mümkün olduğu kadar çabuk ve çok uzuvlara mühtaç; bunun içindir ki darülfünunların yanında teknik enstitüler çoğalıyor. Evelce yalnız darülfünuna methal olmağa yarayan talî mektepler doğrudan doğruya hayata adam yetiştiriyorlar. Yüksek ve aristokratik edebî ve ilmî tahsil yerine daha ziyade demokratik ilmî, amelî bir tahsil yol alıyor.

Bizim bu günkü tahsil siyasetimiz, bilhassa yukarıda saydığımız ikinci ve üçüncü devrelere isabet eden kısımda tecelli ediyor. Memleketin istihsalât esaslarıyla intibak etmiş değildir. Son senelerin mahsulü olarak bir çok talî

mektep mezunlarına malik bulunuyoruz. Fakat bunların istihsalât sahasında oynadıkları rol maalesef görüyoruz ki hiçtir. Ve bu sistemle bundan başka da bir şey yapılamaz. Bunların hepsi mekteplerden çıktığı gün darülfünuna devam edemezde, hayata atılmak mecburiyetinde kalırlarsa (ne yapacağı?) sualile ellerini böğürlerine dayıyorlar.

Mahmut Esat Beyin pek güzel söylediği gibi bu günkü Maarifimiz zengin Maarifidir. Ve bu nevi tahsille biz hatta birinci devrede olduğu kadar Maarifi tamime bile muvaffak olamadık. Filhakika birinci Maarif devremizde en uca köylerimize kadar bir zamanlar Garbin (Seminer, Akademi) denilen yüksek tahsil müesseselerile boy ölçüşecek medreselerimiz vardı. Sonra diğer memleketlerde dinî tahsili yalnız bir sınıfa mahsus aristokratik bir tarzda iken bizde tamamen demokratik şekilde idi. Kur'ani Kerim, Mevlüdi Şerif okuyabilen kız, erkek çocukların adedi denebilir ki köylerimizde bu gün okuyup yazma bilenlerin adedinden belki de fazla idi.

Uzun hikâye : 2

ihtiyarlar

Kulübenin kapısına geldiği zaman nihayet erkeğini gördü; içeride yağ kandilinin hafif zıyasından başka bir ışık yoktu:

— İşte geldim, Thomé!

Heyecanla atıldı ve uzun uzun öpüştüler:

— Neniz vardı, Thomé? Neniz vardı? niye kalktınız?

Onu yavaş yavaş kaldırmış, karanlık odaya doğru götürüyordu. Thomé derin derin nefes alıyordu; bacakları titriyordu; kendisini gıcırdayan bir iskemlenin üzerine bıraktı. Romana gidip lambayı getirui, yere koydu. Thomé adeta çökmüş, başı göğsüne girmiş, içini çekiyordu.

— Ah! Romana! ne dehşetli şey! Birdenbire ne olduğumu bilmiyorum, şakaklarım uğuldamaya başladı, gözlerim karardı, boğazım tılandı, bağıramıyordum. Ne dehşetli şey, Romana, ne dehşetli şey! Sizin bütün yaptıklarınızı görüyor, bütün söylediklerinizi işitiyordum, söz söylemek istiyordum ama söyleyemiyordum; kımıldanmak istedim, bacaklarım, kollarım adeta odun kesilmişti. Göğsümün üstünde de öyle ağır bir yük duyuyordum ki...

— Ağrı da var mıydı?

— Pek az bir şey: Yalnız başımda... Ama ne halecan geçirdim! Her şeyi görüp işitiyordum, her şeyi... Sizi, dışarının gürültüsünü; yalnız gözlerimin önünde sanki bir leke vardı.

— Ne yaptım ?

— Evvela ağladınız, değil mi? Sonra beni kaldırıp yatağa götürdünüz. Ah! Romana, size ne kadar acıyordum! Sonra beni soyup uğdunuz; kulağımın dibinde yavaş yavaş adımı söyliyordunuz; sonra yeisle bağırmağa başladını ; ben de bütün bunları görüyör, işitiyor, fakat sesimi çıkaramıyordum, Romana, bir şey yapamıyordum. Ah! Romana, ne fena hal!

Romana halecanla sordu:

— Ya sonra ne yaptım?

— Biraz çıktınız; gidip geliyordunuz, ateşi yaktınız, sonra gene gelip yatağıma doğru eğildiniz.

— Ne söyledim?

— Me yem Anamıza yalvardınız, değil mi?

— İyice hatırlamıyorum; zannedirim öyle oldu.

— Her şeyi görüp işitiyordum. Siz çıkıp gittiniz, ben yalnız kaldım; korkudan öleceğim. Ne korku, Romana! Bağırarak istiyor; içimi yırtmağa çalışıyordum ama bir şey çıkmıyordu.

— Bir şey duymudum, başınızı sallamıyordunuz ve her tarafınız buz gibi idi.

— Kapının kilitlendiğini duydum, sonra böceklerin gürültüsünden başka bir şey kalmadı. Kendi kendime: “ Uyanmazsam muhakkak beni götürüp gömerler!.. ” diyordum

Romana ürperdi:

— Aman Allahım?

— Siz beni öldürüyorlardınız, değil mi?

— Çok korkuyordum!

— Görüyorsunuz ya! Beni göme-

cektiniz... Üzerime toprağın atıldığını hisseder gibi idim. Toprağın ağırlığını, serinliğini, hepsini duyar gibi idim... Boğulacaktım...

Titreyip ıstavru çıkardı. Birdenbire uzun bir sükût başladı. Thomé, gözleri yere dikilmiş, düşünüyordu. Meryem Ana kandilinden titretilen siyah tır duman çıkıyor; kerpiç duvarın bir yarığından bir parça aydınlık geliyordu.

— Böyle çabuk iyileşmese idiniz, sizi gidip gömerdik!

— Aman ya Rabbi!

— Benim ne kabahatım var? siz ölü gibi idiniz, Thomé!

— Doğru.

— Ben şimdiye kadar hiç böyle şey görmedim.

— Ben de görmedim.

— Evelden hiç böyle olmadığınız mıydı?

— Hiç olmamıştım. Rahmetli anem bazan böyle uzun zaman hiç uyanmadan dururdu. Yarım gün hiç ses çıkarmadığı kımıldanmadığı olurdu ama o hasta idi, Romana, halbuki ben sağlamım.

Biraz sustu; sonra endişeli bir tavurla, başını sallayarak gene başladı.

— Bu kendiliğinden olmuş bir şey değil, Romana, işin içinde bir şey var! Ben hiç böyle hastalık görmedim. İ san ne de ıstırap çekiyor! diri gömülmek korkusu, bu kadar yedir. Diri diri gömülerek!.. Böyle ölüm kim bilir ne fenadır... İnsanın ağzına, burnuna ropra dolar; sonra havasızlık... Ben de bağlı gibiyim.

Her şeyi de duyuyordum. Rüzgâr kapıyı kıcırdatınca: "İşte geldiler, geldiler, şimdi beni mezara götürecekler!," diyordum. Bağırmağa çalışıyordum ama kabil olmuyordu. Beni pek ala gömebilirlerdi, Allah korudu, Fakat, Romana, kim ne derse desin, bu işin içinde bir büyü var... Bana Silvino Peba büyü yaptı. O, kindar bir zencidir; beni aslâ affetmeyecek.

— Öyle şez olur mu, Thomé? Hastalanmışsınız işte o kadar! Böyle şeyler düşünmeyin; artık iyileştiniz, rahat edin. Kar nınız aç değil mi?

— Hayır, yalnız susadım, çok susadım. Bir hummadan kalkmışım gibi boğazım kupkuru...

Elleri ile gözlerini oğuşturuyordu; korkusu hâla geçmemiş, bir fikri sabit halini almıştı:

— Ne dehşetli şey! Diri diri gömülmek; amma ben yatakta birkaç kere kııld yabildimdi.

— Siz mi? Parmagınızın ucu bile kııldamadı.

— Ne dehşetli şey!

— Artık böyle şeyleri aklınızdan çıkartın! Şimdi eyisiniz, geçmişibırakalım...

Romana, gidip testiden bir maşrapa soğuk su getirdi ve bunu kocasına içirdi; yere damlamasını diye elini onun çenesi altına götürmüştü.

Sahyra nefes aldı, sonra gerinerek gene yattı.

— Bunun tekrar başlamasından korkuyorum!

— Bir daha olmaz, artık rahat edin. Aklınızdan çıkarın; geçici bir buhrandı, geçti gitti.

— Bütün vücudum hâla pelte gibi. Sanki yaya uzun dir yol yürümüş gibiyim... Bacaklarım çok ağrıyor! Başım sanki altüst olmuş! Ya siz, Romana, buradan çıkıp nereye gittiniz?

— Şuradan gittim, birini aradım... Tio Adao'dan başka kimseyi bulamadım.

— Niçin gelmedi? Belki beni iyi leştirebilir. O çok ilaçlar bilir!

— Onun bildiği yalnız edepsizlik, terbiyesizlik! İnsan iy leştirmesini ben de bilirim. Evelden bütün hastalar anneme gelirlerdi. O ahlakstz zenci, kendisine bir evliya süsü veriyor ama

Thomé Sahyra'nın gözleri parlamıştı, yatağından doğruldu, gözlerini karısına dikti.

— Uçurumun dönemecine kadar beraber geldi. Orada sizin sesinizi duyduk ve ben koşmağa başladım. Onun bir derse ihtiyacı var...

— Ben şimdi gider ona öğretirim, Romana!

— Şimdi bırakın, o dersini alacak. O, herkesin kendisi gibi zencilerden, büyücülerden korktuğunu sanıyor.

Söylenerek yandaki odaya gitti. Dışarıda rüzgâr dalları hışırdatıyordu.

— Beni yalnız bırakmayın, Romana, biraz burada durnum.

— Şimdi geleceğim; bir parça yemek hazırlıyorum, ben bugün ağzıma bir lokma bir şey almadım. Sabah kahvaltısı ile duruyorum...

Romana elinde tabağı ile geldi, ağzı dolu idi.

— İşte geldim, Sevgilim!

Odanın bir köşesine çömeldi ve tabaktaki hamuru yoğurmağa başladı. Bir tekir kedi mi yavlayordu. Romana ona bir parça et attı ve kedi hemen kaptı.

— Al, Kalunga!

Romana, karnını doyurduktan sonra duvara dayandı.

— Artık biraz rahatladım, dedi. Ne fena

günmüş! Böyle hekim olmıyan bir yerde insan ne yapabilir? Allah'tan başka kimse yok... Artık rahat uyuyacağım... Uyandığınız zaman ne hissettiniz, Sahyar?

— Sanki ateş gibi bir şey içmiştim. İçimde bir hararet vardı, bütün vücudum karıncalanıyordu... Gözlerim yanıyordu; uykudan uyandıktan zaman olduğu gibi ağzımı açtım... Ne rahatladım!

— Hemen ayağa kalktınız mı?

— Hayır, ayaklarım tutmuyordu

Son gün ümidi

*Uzun kipriklerimin göğes, gözlerimin
Fersiz ışıklarını erilir damla damla,
Her nefes bir parçası koparıda ciğerimin
Dudağımdan dökülür adın bir parça kanla!*

*Pembe emellerinin yüzümdeki aksinden
Bir teselli bekliyor annem n hıçkırığı:
Ah, ben onun benimçin yalvaran nefesinden
Duyuyorum en acı ve sonsuz ayrılığı...*

*Gâh kapanır gözler m yüzünü görmek için,
Gâh açılır dudağı m adınla titreyerek.
Bak, karşımda ağlıyor azrail, için için,
" Pek genç ölüm yakışmaz buna, Rabbim!," d yerek*

*Annem ağlar oğluna, doktor vanar bu acze,
Üçüncü devredeyim. Ölüm yakın d yarlar!
Gel, sev, sarıl ve göster cihana bir mucize:
Verem değil, göğsümü emeller m yıyarlar...*

*Beni görünce her göz kapanıp ıslanıyor,
Senin güzel gözünü uyku mu perdeledi?
Herkes beni sevgisiz, sevgilisiz sanıyor,
Gel de mes'ut öleyim, son günümün ümidi!..*

Gündüz

dünyanın en edepsiz adamı! Ben gittim yalvardım, elem içinde idim, ağlıyordum; o pis şebek kalkıp geleceğine bana sataşmağa kalktı, edepsizlik etti...

— Size mi, Romana?

— Evet, bana; çok şükür ki ben de sağlamım, yoksa yolda istediğini yapabiliirdi! Bir şeytan gibi cesaretli! Kabahat onun değil, buralarda dolaşan o edepsiz kadınların; erkekleri onlar böyle arsız ediyorlar...

— Sizinle geldi mi?

Evvelâ yatagın ucuna oturup çağırdım. Kalktığım zaman ortalık kararıyordu. Bir değnek alıp kapıya kadar gittim; beni orada buldunuz. Daha ağzım zehir gibi idi, miydemim üzerinde bir ağırlık vardı... Sanki bir öküz yutmuşum!... Öyle de uyku vardı ki! Sanki hiç uyumamıştım...

— Hahastalık, uyku değildi ki...

— Doğru! ne kâbus! ben gene böyle bir hastalığa tutulursam, iyileşinceye kadar başımda beklemeli.

— Elbette. Artık ne olduğunu biliyorum.

— Mezar korkusu, anlıyorsunuz ya! İnsan hakikaten büyük bir ıstırap çekmiyor ama söylemek isteyip de söyleyememek.... Bunun ne olduğunu tasavvur edebilirsiniz, Romama!

— Evet, ne müthiş şey olduğunu anlıyorum...

Kedi gene miyavlıyarak geldi. Romana onu ayağı ile itti.

— Haydi, Kalunga, artık et kalmadı. Gitte fare avla, miskin! Sen artık uyumaktan, yemekten başka bir iş görmüyorsun, haylaz...

— Bir daha gene böyle olursam, ne yapacağınızı biliyorsunuz, değil mi?

— Evet, biliyorum; siz şimdi rahat edin!

Gidip ellerini yıkadı, kapıları kapattı; sonra dışarıdan seslendi:

— Meryem Anamıza, siz iyileşerseniz bu evde küçük bir kilise adadım... Duyuyormusunuz?

— Duyuyorum, yaparız... Ama siz şimdi gelin de uyuyalım.

Külün ateşini söndürdü ve entarisini çıkararak içeri girdi. Meryem Ananın heykeli önünde, arkasında gömleği ile ve ayakları çırpıplak, dua etti; sonra lambayı kısıp yatağına girdi. Mhomè büzülmüştü; Romana esmer kollarını onun boynuna doladı, korkudan hâla titriyen vücudunu kendine doğru çekti ve:

— Allah beni senden ayırmasın! dedi.

Lamba çıtırdıyordu. Romana sordu:

— Büsbütün söndüreyim mi?

— Hayır söndürmeyin! Böyle daha iyi!

İkisi de sustular; uzaklarda ırmağın şırıltıdadığı duyuluyordu. Thomé içini çekerek:

— Aman Allahım, nedeşetli şeymiş! dedi.

— Haydi, artık onu aklınızdan çıkarın! Geçti, bir şey kalmadı. Uyuyalım.

Şefkatle birbirlerine sarıldılar.

Araçan sakın seneler geçmişti; birlikte ihtiyarlıyan, soğuk kış aylarında bir ateşte ısınan, büyük yaz günleri de ılıkliklarını sahraya yaydığı zaman yollar boyunca güneşin hep bir şulesi altında yürüyen bu kadınla erkeğin asude ve yeknasak hayatını bulandıran yegâne şey Thomé'nin diri diri gömülmek korkusu, bir defa kurtulduğu bu sahte ölüm korkusu idi. Bu onda artık bir fikri sabit halini almıştı.

Bulunduğu yerlerin toprağından bir fenalık çıkacakmış gibi hiç bir yerde tamamiyle yerleşmiyor; gâh ısıtma, gâh soğukları bahane ederek oradan oraya gidiyordu. Zevki, arkasına keçilerini bağladığı bir arabaya eşyasını yükleyüp, tavuk kafesini koyup göçebe hayatı sürmektir. Köpeği arabanın gölgesi altında, öküzlerin ağır adımlarına uyarak yürür; kendisi de elinde uzun sırığı ile kervana yol gösterirdi. Karısı tentenin altında oturup dizlerinin üstüne dört köşe bir yastık alır ve bir nakış işlerdi. Böylece, her memleketten koğulmuş insanlar gibi oradan oraya sürüklenip dururlardı. Nihayet o yabanî tepenin üzerine yerleşmelerini Romana istemişti. artık başkaları için çalışmaktan her geçtikleri yerlerde ekip bir avuç buğday bile alamamaktan usanmışlardı. O zamana kadar çok çalışmışlar ve biraz para biriktirebilmişlerdi; bununla kendilerine sığınacak bir yer yaptılar ve ihtiyarlık senelerinin ihtiyaçlarını temine çalıştılar.

Kanında büyük bir faaliyet ateşi olan Sahyra, yalnız sepet yapmakla kalamıyordu. Tepenin yeşil yamaçlarında öküzlerle inekler, geçilerle koyunlar otluyarak dolaşmağa başladı. Hayvanları gündün güne çoğalıyordu. Samanın altında civcivler bağırıyor, sürü sürü domuz yavruları analarının arkasından gidiyordu. Romana da bulaşık hastalıklara ilaç yapıyor ve bu sayede gelen hediyeler onların geçinmesine, toprağın verdiği mahsuel

el sürdürtmeden yetiyordu. Böylece bolluk içinde yaşıyor, paraya itibarları olmadığından herkesten hürmet görüyorlardı.

Bazan işinin tam ortasında Thomé Sahyra duruverir, başı göğsünün üzerine devrilir, gözleri kayar, kolları sarkardı. Sanki içini kalın bir bulut kaplardı. Yavaş yavaş bu gölge zail olup Thomé kendine gelir ve öteden beri zihnini işgal eden korkuyu tevek-külle hatırlayıp ürperirdi. Başını kaldırır, elini alına götürür, etrafında kendini avutacak bir şey arar, piliçlerin koşmasını, ince bir yolun üzerinden kuru yaprak taşıyan karıncaları seyrederdi.

Tarlalarına gidip gelirken tepenin bir yarını kucaklıyan tümsekten çekinir ve öldürülmüş bir adamın mezarı üzerindeki putu görmemek için güneşin altında yürümeğe, ayaklarını taşlara çarpıp incitmeğe razı olurdu. Bir akşam o mezarın yanından geçerken baktı ki toprak yarılmış, tersine dönmüş; derhal altında yatanın iyice öldürülmediğini, uyanıp üstünü örten, ağır taşlarla yüklü toprakla çarpıştığını tasavvur etti.

Çarşıya mı, tarlaya mı, bahçeye mi, yoksa ormana mı gittiğini Romana'ya söylemeden evden bir adım bile uzaklaşmazdı. Pek gecikirse gelip kendisini arasınlar diye evin yanındaki ahıra bile karısına haber vermeden çıkmazdı: Hastalığın, bağırmağa vakit bırakmadan kendisini devirebileceği korkusu zihninde o kadar yeretmişti.

Bir akşam ikisi de evlerine girmişler ve Sahyra kapıyı kilitlemişlerdi; birdenbire dışarıdan bir ses işittiler:

— Romana!

Thomé anahtarı çevirdi, kapıyı aralık etti ve ateş böceklerinin kıvılcımları ile simsiyah geceye dikkatle baktı:

— Kim o?

— Ben, Firmino; Pary' den geldim. Petronilla' nın ağrısı tuttu, Mame Romana'yı çağırmağa geldim.

Lambanın titrek ziyası altında Firmino' nun yüzü, geniş ve uzun bez gömleği, kenarları yumuşak ve biçimsiz şapkasi görüldü; kapının yanında duruyordu, elinde de bir çoban değeneği vardı. Köpekler derinden

derine homurdanıyorlardı. Thomé bağırdı.

— He! Bocca Negra, sus!

Sonra kapıyı açıp:

— Gel, Firmino, dedi.

İçeri güzel endamlı, şişmanca, sakallı bir melez girdi. Romana derhal sormağa başladı.

— Yeni mi başladı, Firmino?

— Hayır, senhora, nha Romana, öğleden beri ağrı çekiyor. Gelip sizi çağıracaktım ama hesabına göre doğurmasına daha vakit olduğunu, ağrıların zamansız olduğunu söyledi ve beni bırakmadı. Ortalık kararırken ağrıları fazlalaştı, artık dayanamıyor. Çocuğun ebesiz doğmasından korktum... Petronilla'nın şimdi ne kadar korkak olduğunu bilirsiniz: Ona şimdi sizden başkası kâr etmez. Justa ana şimdi yanında ama onun artık gözle i hemen hemen hiç görmüyor; o kadar da şaşırılmış ki faydası dokunmaktan ziyade işi karıştırıyor. Koşarak geldim. Acaba gelebilir misiniz?

— Niçin gelmiyeyim? Bir atkı alayım, şimdi çıkarım.

— Ah! Nha Romana, ne büyük sıkıntı!

Romana ondan bir takım şeyler soruyordu: "İ öğründe ağrı var mı? Haberci geldi mi?", O boyuna soruyor, Firmino da cevap veriyordu. Thomé Sahyra hiç sesini çıkarmadan sinirli sinirli dolaşüyor, piposunu hızlı hızlı çekip dumanı savuruyordu. Firmino onun tarlasını sordu, kendisinin bahsetti, son yağmurlardan sonra mahsulün çok iyi gittiğini anlattı. Thomé onu pek dinlemiyordu. Birdenbire içeriye, karısının bulunduğu odaya girdi; Romana bir sepetin başında diz çökmüş, bir takım bez parçaları karıştırıyordu. Thomé çekinerek sordu:

— Geceyi orada mı geçireceksiniz, Romana?

Romana yüzünü döndürmeden cevap verdi:

— Bilir miyim? Lâzım olursa elbette kalırım.

— Ya Ben?... Burada yalnız mı kalacağım?

— Bir geceden ne olur, Thomé?

— Biliyorsunuz ki hastalanmaktan korkuyorum; yanımda kimse olmayınca durmıyorum.

— Öyle ama ben şimdi ne yapayım? O kadıncağızı yalnız başına bırakmak doğru olur mu? Yanında bir yardımcı lâzım değil mi? Gitmeden yapamam. Siz buradan neden korkuyorsunuz, Thomé?

— Bir şeyden korkmuyorum; yalnız hastalık...

— Aartık onu düşünmeyin; bir kere geçirdiniz, bir daha gelmez...

— Tekrar tutulabilirim...

— Hastalık bekledi bekledi de bugünü mü buldu?

Kocasına şöyle aşağıdan doğru bir baktı:

— Rahat rahat uyumanıza mani olan bu mu? Allah aşkına artık bunu aklınızdan çıkarın.

Ayağa kalktı, atkısını omzuna sardı, bezleri paket yaptı, eline feneri aldı ve dışarı çıktı. Hazırdı. Thomé hiç bir şey söylemeden arkasından gidiyordu. Romana:

— Haydi gidelim, Firmino, dedi.

Melez ayağa kalktı:

— Hazırım, Nha Romana.

Sahyra onların selamına gamlı bir tavurla cevap verdi. Sallana sallana giden fenerin ışığını seyretti, ağaçların arasından uzaklaşan karısı ile Firmino'nun konuşmasını dinledi. Arasına köpeklerin havlaması duyuluyordu. Gece tamâmile sakin, simsiyahtı; küçük, seyrek ve titrek birkaç yıldız parlıyordu. Bazan hafif bir rüzgârla dallar hışırdıyor ve soğuk artıyordu. Yavaş yavaş gözleri karanlığa alışan Sahyra, sessizlik içinde uyumuş gibi duran en yakın ağaçları ve tepenin üzerinde, adeta gece ile karışan kesif, kara çalıları seziyordu.

Cırlıklar ötüyor; uzakta, bataklıklarda bu sıcak iklimlerin kurbağaları vakvakları ile gecenin sükûnunu bozuyorlardı. Göz kapakları ağırlaşan gözleri yorgunlukla yanan Thomé buz gibi gesilmişti; bir türlü kalkıp pencereyi kapamağa karar vermiyor, ancak Meryem ana kandilinin aydınlattığı odanın boşluğu içinde yatağından korkuyordu. Karanlık havada ta uzaklardan gelen boğuk bir böğürme onu titretti. Korkup gözleri ile gölgelerden istimdat etti. Sonra birdenbire ta yanında bir "tok-tok," sonra bir soluk duydu. Ellerini pen-

cereye dayayıp durdu, tereddüt ediyordu; sonra o sesleri gene duyunca köpeklerini çağırdı:

— Bocca Negra! Fleça! Buraya!

Çalılıklar kımıldandı ve iki köpek koşarak, keyifle havlıyarak geldiler. Sahyra onlara iltifatlı sözler söyledi, pencereden eğilip ikisini de okşadı; köpekler sevinerek onun elini yaladılar. Thomé onları, evi beklesinler diye pencerenin altında tutmak istiyordu.

— Yat! yat! Orada yat...

Bir böğürtü daha, sonra bir kyun melemesi duyuldu. Köpekler homurdanıp oynıyarak yerde yuvarlanıyordu. Thomé onları seyrediyor ve koşarak gittiklerini görünce heman çağırıyordu; hayvanlar dönüyor, kuyruklarını sallıyor ve gene oyunlarına başlıyorlardı.

Serinlik fazlalaşıyor, onun yüzünü donduruyor ve rüzgâr odanın içine girip kandilin alevini titretiyordu. Thomé gölgelerin kımıldandığını görüp içeri daha hızlı bir rüzgâr girince kandilin büsbütün sönmesinden korktu. Yavaşça pencereyi kapattı; uzaklaşmaktan çekiniyor, büyük odanın her tarafını itimatsızlıkla birer birer araştırıyordu. Nihayet ayaklarının ucuna basarak yatak odasına gitti, beyaz ve düz örtülü yatağı, çarşafı, ayak ucunda duran yorgani muayene etti. Meryem ana heykeli her zamanki yerinde idi; gene kürenin üzerinde çıplak ayağı, kıvranmış yılanın başını eziyordu.

Thomé ona bakıp dururken şiddetli bir rüzgâr, iyi kapanmamış olan pencereyi açıp duvara çarptı. Thomé titredi, saçları dindik olmuştu. Bir an durdu; sonra içeri gitmeğe karar verdi; fakat birer adım birer adım yürüyordu; ağzı kurumuştı; içeri girince yüzüne soğuk bir rüzgâr çarptı; ürküp köpeklerini çağırdı.

Köpekler orada idi, havlayıp duruyorlardı. Onu görünce keyifleri arttı, bağırmağa başladılar; içeri girmek istiyorlardı. Nihayet kapıyı açmağa karar verdi; Bocca Negra ile Fleça içeri atıldılar, ona doğru koşular; deli gibi koşuyor, bacakları arasında dolaşiyor, her tarafını kokluyorlardı. Thomé de onları okşuyor, gülüyordu; kedi de uyanıp yanlarına geldi, miyavladı, kabarıp tısladı.

Uykudan sendeliyordu: oturdu, köpekleri yanına aldı, kedi masanın üstüne çıktı, arasıra kendini okşatmağa g-liyordu. Thomè [ne yapacağını bilmiyor, gözlerini kapatıyor, sonra gene açıyordu. Romana'ya kızmıştı: hiddetli hiddet'i söğlenmeğe başladı.

— Benim hasta olduğumu biliyor, gene böyle yapıyorsunuz bırakıyor... Allah esirgesin, ya bir şey olsam, kimden yardım göürüm? Ben kuvvetli, sihati yerinde bir adam olsaydım... Halbuki bu haldeyim... en iyisi bana bakacak bir adam bulmalı.. Buralarda tanıdığım birçok kimseler gibi olsaydım, bana bu muameleyi etmezlerdi! Şimdi her ne iş olursa hemen nha Romana'ya koşuyorlar! Kimin başı ağrısa hemen nha Romana! Nha Romana artık benim değil, herkesin! Allah vermesin, bir yatağa düşsem, bilmem ne yapacaklar!..

Böyle kendi kendine söylenerek kalktı, gene pencereye gitti. Artık batması yaklaşan ay, iri bulutların arasında sapsarı göz küyordu. Thomè Sahyra, şikâyetlerini, kendisini yukarıdan seyreden aya söylemek ister gibi kollarını pencereye dayadı:

— Gece gündüz çalışıp biraz rahat etmek istiyorum; halbuki bütün eziyetlerime karşı elde ettiğim de yalnız bu! Romana bu işleri yapmakla ne kazanıyor ki? ağrılar çekiyor, saçları ağarıyor, üstelik ona bir de büyücü diyorlar. Peki âla biliyorum: Hepsi yüzüne gülüyor, dostluk gösteriyor ama arkadan neler söylemiyorlar... Sanki onların hastalar na bakmağa mecburmuş!.. Başına gelen musibetleri bile görmek istemiyorlar... Artık ihtiyarladı, buna bile aldırıyorlar. İster hava sıcak olsun, ister yağmur yağsın, hemen gelip onu götürüyorlar!

Susup etrafı dinledi. Kuru otlar hafif hafif hışırdamıştı; sonra bütün bu yaprakların altından yavaş yavaş sanki etrafı kollamak isteyen bit şey belirdi. Thomè:

— Sonu var —

“Coelko Netto,, dan nakleden
Nurullah Ata

HAYAT VE NEŞRİYAT

Edebiyata dair

Resimli Uyanışla İçtihat, iki ay evel, iki edebî zümreyi sayfalarına toplamış, iki nevi san'atin mümessili olarak çıkıyorlardı. Aradan çok geçmek-sizin İçtihat'takiler çekildi; şimdi de Uyanış'ın sayfalarını boşalmış görüyoruz.

İster grup halinde neşriyata devam etsinler, ister etmesinler, bunlar bizde yarınki sanat cereyanının rüşeymini teşkil etmektedirler. Bir kısmı geçen sene Yedi meşale ismi altında tanıdığımız gençler, şekilde klasik, mefhumda yenilik taraftarıdır. Diğer zümre ise yeniliği tepeden tırnağa kadar şiire geçirmek iddiasını taşıyorlar. Bizim gibi doğrudan doğruya san'ate hayran olanlar için gaye şekil değil, şiirdir. Bunun için, ne tarzda olursa olsun, muvaffak bir eserin alkışçısıyız. Bu itibarla:

Mademki deniz ruhuna sır
verdi sesinen,

Gel, kurtul o dar varlığının
hendesesinden!
mısralarından duyduğumuza
yakın bir zevki:

Hazer ruzgârların dilini
konuşuyor, balam,

konuşup coşuyordu!

Satırlarında da bulabiliriz.
Yalnız şu var ki klasik şekil
mahdut ve obürü hudutsuz
göründüğü halde birincisi ile
asırlarca ayrı ayrı söz söyleyen
san'atkârlar çıkmış ve onu tüketmemiştir. İkincisi ise, sazını

eline alan her san'atkârda, aynı sesi veriyor. Galiba bu şekilde eser vermek yalnız bir bahtiyara nasip olacak, ve başkaları onun boğuk bir aksi sedası gibi kalacaktır.

Bununla beraber etice hakkında şimdiden kehanette bulunmak kabil değildir. Biz güzel olsun da nasıl olursa olsun fikrindeyiz.

Havalar

Geçen senedenberi intizamını kaybeden havaların henüz kendine gelmekten çok uzak olduğu görülüyor. Kışı nasıl geçirdiğimizi unutmadık. Bahar geç geldi. Yazda öyle... Halbuki son bahar hepsinden fazla aceleci davrandı: Ruzgâr serin, hava yağmurlu, ağaçlar sarı... Kış adeta burnumuzun dibinde; neredeyse meydana çıkacak.

Rasathane fala baktı, bu kış şiddetli olacak dedi. Abdülfeyyaz Bey de bunu tekit etti. Bu iki katlı irşat üzerine İstanbul Şehremaneti hemen harekete geçti, hazırlığa başladı. ... Avrupadan bir kar makinesi getirdi. Kışa karşı tedarik yolunda demek... Kar teminlemeğe mahsus makine geldikten sonra iş kolaylaşmış sayılabilir. Ortada bir odun kömür mes'elesi, bir de iâşe mes'elesi kalıyor. Nasrettin Hoca'nın, sokakta bir nal bulduktan sonra, "işimiz üç nalla bir ata kaldı!", dediği gibi, şüphesiz onlar da hallolunur.

Mes'ul Müdürü: Faruk Nafiz